

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

På opdagelse i retskilder før 1919

Disposition:

1. Indledning
2. Retssager – hvad skal du vide, før du starter?
Den retslige kommandovej – herunder den administrative opbygning og administrationens sagsbehandling og søgemidler
3. Hvad er en retsbetjent? - hvordan finder du det rigtige retsbetjentarkiv?
4. Retsbetjentarkivers indhold - specielt retskilderne
5. På opdagelse i retskilderne før 1919 - eksempler fra Fyn
6. Afslutning

Jytte Skaaning og Bente Klercke Rasmussen: *Find din slægt - og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie*. 2003 og 2004. side 233-246, 291-300 samt 301-302 med tilhørende litteratur side 366-367, 371 (Administrationshistorie generelt), 375 samt 376.

Rev. udgave 2006. side 233-246, 291-300 samt 301-302 med tilhørende litteratur side 367-369, 373 (Administrationshistorie generelt), 376 samt 377.

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Retssager: Tilgængelighed 75 år

RETSBETJENT - fælles betegnelse indtil 1.10. 1919 -

- Byfoged
- Herredsfoged
- Birke dommer

Dommer og politimester i pågældende retskreds

RETSKREDSE

- Købstaden - kun til bygrænsen - byfogden var dommer og politimester
- Herredet - antal sogne - herredsfogden var dommer og politimester
- Birket - selvstændigt retsområde (godsområde) udskilt fra herredet - birke dommeren var dommer og politimester indtil 1849. De fleste ophævet. Mindre antal birke fortsatte til 1919 (sognet)

Oversigt over retskredse:

Danmarks Administrative Atlas

RETSVÆSEN

- Emneark om *retssager* fås på LASJ
- Vejledningsark om *rettens veje* fås på LAN
- Vejledningsark *på kant med loven* fås på LASØ

Retskilder - www.sa.dk - klik på fanen: **Temaer til inspiration** (mørkeblåt felt foroven) - vælg "Se alle temaer" (i venstre rullegardin) - vælg "Retskilder"

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Det skal du vide, før du starter:

- **HVEM:** Navnet på den anklagede/tiltalte eller dømte
- **HVAD:** Hvad drejer sagen sig om?
Ikke nødvendig, men ønskeligt
- **HVOR:** Stedet - hvor lovovertrædelsen er sket
Sognet - hvor anklagede bor
Nord/syd for Kongeåen
Land/købstad/København/Frederiksberg (efter 1900)
Jurisdiktion (retskreds)
Amt/Lensgrevskaber og -baronier (1671-1849)/rytterdistrikter
- **HVORNÅR:** Tidspunktet - omtrentlig tidspunkt for sagens begyndelse

Hertil kommer kendskab til følgende:

- Arkivstrukturen i Danmark
- Den retslige kommandovej - dens administrative opbygning - hvem, hvad og hvor -
- Administrationens sagsbehandling og søgemidler
- Gotisk skrift

Hvordan finder du det rigtige retsbetjentarkiv? Når du kender sognet

Landsarkivernes oversigter:

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm

Opslagshæfte: *Hvilke retsbetjente har sognene på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm hørt til?* fås på LASJ eller på Internettet:

[http://www.sa.dk/media\(737,1030\)/LAK-Retsbetjente.pdf](http://www.sa.dk/media(737,1030)/LAK-Retsbetjente.pdf) eller www.sa.dk - klik på fanen: **Brug arkivet** (mørkeblåt felt foroven) - vælg "Udgivelser til download" (i venstre rullegardin) - vælg "Landsarkivet for Sjælland" - vælg *Opslag- Retsbetjente. Hvilke retsbetjente har sognene hørt til? (2003)*

Retsbetjentregistraturerne er blå og står under "R" i vejledningen

Oversigt over læsesalen m.v. se *Hvor står hvad?* Fås på LASJ eller på Internettet:

[http://www.sa.dk/media\(741,1030\)/LAK-Hvor_st%C3%A5r_hvad%3F.pdf](http://www.sa.dk/media(741,1030)/LAK-Hvor_st%C3%A5r_hvad%3F.pdf) eller www.sa.dk - klik på fanen: **Brug arkivet** (mørkeblåt felt foroven) - vælg "Udgivelser til download" (i venstre rullegardin) - vælg "Landsarkivet for Sjælland" - vælg *Hvor står hvad (2007)*

Landsarkivet for Fyn

Bebyggelsesnavne i Odense og Svendborg amt. Stednavneudvalget. 1969 og 1958.

Skøde- og panteregistraturen i reel 29 på læsesalen

Retsbetjentregistraturen (6 stk mørkeblå a4-ringbind i reel 29)

Landsarkivet for Nørrejylland

De nørrejske rets- og politikredse indtil 1973. Ny udgave. 1998.

Bogen inddelt i:

- Købstædernes rets- og politikredse (alfabetisk orden)
- Herredernes rets- og politikredse (alfabetisk orden)
- Ovennævnte opslag henviser direkte til arkivsignatur
- Sogneregister (alfabetisk oversigt bag i bogen med henvisning til rets- og politikreds)
- Birkeregister (alfabetisk oversigt bagerst i bogen med henvisning til rets- og politikreds)

Arkivsignaturen (dvs. hovednummeret for det pågældende embedsarkiv) er nøglen til at slå op i

RETSBETJENTREGISTRATUREN (røde metalringbind)

Landsarkivet for Sønderjylland

Landsarkivet for de Sønderjydske Landsdele - En oversigt, ved Frode Gribsvad og Johan Hvidtfeldt. Vejledende arkivregistratur . Bd. VI. 1944, s. 200-216.

Landsarkivet for Sønderjylland. En arkivoversigt, ved Birgitte Vestergaard Futtrup, Gerret Liebing Schabler og Hans Schultz Hansen. 2003, s. 342-381.

Oversigten er søgbar via

http://oldwww.sa.dk/brug_arkivet/laa/arkivoversigt.htm

eller www.sa.dk - klik på fanen: **Brug arkivet** (mørkeblåt felt foroven) - vælg "Guide til samlingerne" (i venstre rullegardin) - vælg "Kataloger over samlingerne" - vælg "Landsarkivet for Sønderjylland" - vælg *Se guiden i elektronisk form* eller *download guiden*

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Retsbetjentarkivernes indhold:

- Gruppe B: Justits- og politivæsen samt skøde- og pantevæsen
- Gruppe C: Fogedvæsen
- Gruppe D: Notarialvæsen
- Gruppe E: Skifte- og overformynderivæsen
- Gruppe F: Auktionsvæsen
- Gruppe G: Politiforvaltning
- Gruppe H: Næringsvæsen
- Gruppe J: Borgerligt ægteskab og navneforandring
- Gruppe K: Tiendevæsen
- Gruppe L: Regnskaber vedrørende retsbetjentens embede
- Gruppe M: Udskrivningsvæsen
- Gruppe N: Korrespondance
- Gruppe O: Diverse
Eller Q:

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Retsbetjentarkiver -1919:

Arkivalier:

Gruppe B: Justits- og politivæsen samt skøde- og pantevæsen

- Tingbogen
- Justitsprotokollen
- Domprotokollen
- Ekstraretsprotokollen
- Gæsteretsprotokollen
- Søretsprotokollen
- Politiprotokollen
- Forhørsprotokollen
- Brandretsprotokollen
- Andre protokoller:
 - Rejsepolitiprotokollen
 - Vidneprotokollen
 - Protokoller for særlige sager
 - Sættedommer- og kommissionsprotokoller
 - Priseretssager

Jytte Skaaning og Bente Klercke Rasmussen: *Find din slægt - og gør den levende. Håndbog i slægtshistorie*, side 237-239

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Retsbetjentarkiver:

Gruppe B: Justits- og politivæsen samt skøde- og pantevæsen

Tingbogen - senere justitsprotokol

Lovgrundlag: Danske Lov 1683 1-8-3

Fuldskrevne sider - tæt skrevet - sager mellem hinanden - svær at læse

kronologisk førte - faste tingdage - intet register

Indhold:

Retssager: - særlig protokol politiprotokol

- stævninger
- forhør
- vidneforklaringer
- andre erklæringer
- dommen - **særlig protokol domprotokol**
- tingsvidner

Tinglæste dokumenter: - særlig protokol skøde- og panteprotokol

- kontrakter - lejemål, aftægt, testamente, afkald
- skøder
- pant - obligationer, lån og pantebreve - oprettelse og udslettelse
- fremlagte syns- og taksationsforretninger

Skifter - særlig protokol skifteprotokol

- umyndige arvinger
- fraværende arvinger
- ingen arvinger

Justitsprotokol

- bekendtgørelse af love, forordninger, plakater og cirkulærer
- private politisager

Magtens hierarki

Den retslige kommandovej

Retsbetjentarkiver - en guldgrube for slægtsforskere

Retsbetjentarkiver – 1919:

Gruppe G: Politiforvaltning

- Mandtalsregistre
- Protokoller over rejsende
- Protokoller over tyende/meldingsprotokoller for mænd/kvinder
- Protokoller over foreviste legitimationspapirer (skudsmåls-, vandre- og opholdsbøger)
- Protokoller over landhåndværkere
- Protokoller over hyresøgende søfolk
- Protokoller over handelsrejsende
- Gæsteprotokoller for hoteller m.v.
- Pasprotokoller
- Markedspasprotokoller
- Protokoller over mistænkelige personer
- Protokoller over efterlyste personer
- Protokoller over prostituerede (offentlige fruentimmere)
- Protokoller over løstgængende kvinder
- Protokoller over arbejdere ved særlige projekter
- Protokoller over udenlandske arbejdere
- Kontrollister for statsbetjenten for værende udlændinge
- Strafferegistre
- Arrestantprotokoller
- Arbejdsprotokoller for arrestanterne i arresten
- Indberetninger vedr. arresthuset
- Register/protokoller over anholdte
- Rapportprotokoller
- Alimentationsjournaler
- Protokol over polititilhold
- Politibetjente
- Protokol over navneforandringer